आस्तरणिक त्रि० आस्तरणं प्रयोजनमस्य ठक्। आस्तरण-साधने वस्त्रादौ। "अथास्तरणिकं सर्वं घृताक्तं समवेशयन्" रामा०। तस्येदम् वृद्धत्वात् छ। आस्तरणीय आस्तरण सम्बन्धिनि त्रि०।

आस्तायन त्रि० अस्तीत्यव्ययम् अस्ति+विद्यमानस्य सन्निकृष्ट-देशादि पक्षा०फक्। विद्यमानसन्निकृष्टदेशादौ। [च

आस्तार पु०आस्तीर्य्यते आ+स्तॄ-घञ्। १विस्तार्य्ये २विस्तारे

आस्तारपङ्क्ति स्त्री कर्म्म०। वैदिके छन्दोभेदे सा च सर्व्वानु० कात्या०दर्शिता यथा "पञ्चमं पङ्क्तिः पञ्चपदा। अथ चतुष्पदाद्या विराट् दशका। अयुजौ जागतौ ततोबृहत्यौयुजौ तद्विपरीताद्यौ चेत् प्रस्तारपङ्क्तिरन्त्यौ चेदास्तारपङ्क्तिराद्यन्त्यौ चेत् संस्तारपङ्क्तिर्मध्यमौ चेद्विष्टारपङ्क्तिः"।

आस्ताव पु० आस्तुवन्त्यत्र आ+स्तु+आधारे घञ्। यज्ञे स्तोतॄणां १स्तवनाधारे देशे। "ततोद्गातॄनास्तावे स्तोष्यमाणानुपोपविवेश" छा०उ०। "उद्गातॄन् उद्गातृपुरुषान् आगत्य आस्तुवन्त्यस्मिन्निति आस्तावस्तस्मिन्नास्तावे" भा०। "उदञ्चोगत्वाऽऽस्तावचात्वालशामित्रान् उदङ्मुखोनभोऽसंमृष्टः" द्राह्यायणः। "उदङ्मुखास्तिष्ठन्तः ततः आस्तावदेशं चात्वालं शामित्रं च स्तुत्यादिभिर्मन्त्रैर्यथाक्रममुपतिष्ठेरन्" ताण्ड्यब्रा० भा०। "बहिर्वेद्यास्तावे वा स्थापयेयुः" आश्व० श्रौ०। भावे घञ्। २सम्यक्स्तवे।

आस्तिक त्रि०अस्ति परलोक इति मतिर्यस्य ठक्। १परलोकास्तित्ववादिनि "आस्तीत्युक्त्वा गतो यस्मादास्तिकस्तेन कथ्यते" इति निरुक्तसंज्ञके जरत्कारुमुनिसुते २मुनिभेदे आस्तिकोत्पत्तिकथा आस्तीकशब्दे वक्ष्यते। "आस्तिकस्य मुनेर्माता भगिनी वासुकेस्तथा जरत्कारुमुनेः पत्नी मनसादेवि ते नमः" मनसाप्रणाममन्त्रः।

आस्तिकार्थद पु० आस्तिकायार्थं ददाति दा-क। जनमेजये राजनि शब्दच०।

आस्तिक्य न० आस्तिकस्य भावः ष्यञ्। आस्तिकत्वे परलोकाभ्युपगन्तृत्वे "माहात्म्यमपि चास्तिक्यं सत्यं शौचं दयार्जवम्। विद्वद्भिः कथ्यते लोके पुराणैःकविसत्तमैः। भा०आ० १अ०। "भावितैः करणैः पूर्व्वमास्तिक्याच्छ्रुति दर्शनात्" भा०व० ८५अ०। "आस्तिक्यशुद्धभवतः प्रियधर्म्मधर्म्मम्" किरा०।

आस्तीक पु० वासुकिभगिन्यां जरत्कारुनाम्न्यां जरत्कारुमुनेःपुत्रे मुनिभेदे तदुत्पत्तिकथा यथा।

"तत्र तां भैक्षकत्कन्यां प्रादात्तस्मै महात्मने। नागेन्द्रो वासुकिर्ब्रह्मन्न स तां प्रत्यगृह्णत। अस्वनामेति वै मत्वा भरणे चाविचारिते। मोक्षभावे स्थितश्चापि द्वन्द्वभूतः परिग्रहे। ततो नाम स कन्यायाः पप्रच्छ भृगुनन्दन!। वासुकिं भरणं चास्या न कुर्य्यामित्युवाच ह। भा० आ० ४६अ०। "सौतिरुवाच। वासुकिस्त्वब्रवीद्वाक्यं जरत्कारुमृषिं तदा। सनाम्नी तव कन्येयं स्वसा मे तपसाऽन्विता। भरिष्यामि च ते भार्य्यां प्रतीच्छेमां द्विजोत्तम। रक्षणञ्च करिष्येऽस्याः सर्वशक्त्या तपोधन!। त्वदर्थं रक्ष्यते चैषा मया मुनिवरोत्तम!। ऋषिरुवाच। न भरिष्येऽहमेतां वै एष वै समयः कृतः। अप्रियञ्च न कर्त्तव्यं कृते चैनां त्यजाम्यहम्। सौतिरुवाच। प्रतिश्रुते तु नागेन भरिष्ये भगिनीमिति। जरत्कारुस्तदा वेश्म भुजगस्य जगाम ह" इत्युपक्रम्य। "उत्सङ्गेऽस्याः शिरः कृत्वा सुष्वाप परिखिन्नवत्। तस्मिंश्च सुप्ते विप्रेन्द्रे सविताऽस्तमियाद्गिरिम्। अह्नः परिक्षये ब्रह्मंस्ततः साऽचिन्तयत्तदा। वासुकेर्भगिनी भीता धर्मलोपान्मनस्विनी। किन्नु मे सुकृतं भूयाद्भर्त्तुरुत्थापनं न वा। दुःखशीलो हि धर्म्मात्मा कथं नास्यापराध्नुयाम्। कोपो वा धर्म्मशीलस्य धर्म्मलोपोऽथवा पुनः। धर्म्मलोपो गरीयान्वै स्यादित्यत्राकरोन्मतिम्। उत्थापयिष्ये यद्येनं ध्रुवं कोपं करिष्यति। धर्म्मलोपो भवेदस्य सन्ध्याऽतिक्रमणे ध्रुवम्। इति निश्चित्य मनसा जरत्कारुर्भुजङ्गमा। तमृषिं दीप्ततपसं शयानमनलोपमम्। उवाचेदं वचः श्लक्ष्णं ततो मधुरभाषिणी। उत्तिष्ठ त्वं महाभाग! सूर्य्योऽस्तमुपगच्छति। सन्ध्यामुपास्स्व भगवन्नपः स्पृष्ट्वा यतव्रत!। प्रादुष्कृताग्निहोत्रोऽयं मुहूर्त्तो रम्यदारुणः। सन्ध्या प्रवर्त्तते चेयं पश्चिमायां दिशि प्रभो!। एवमुक्तः स भगवान् जरत्कारुर्म्महातपाः। भार्य्यां प्रस्फुरमाणौष्ठ इदं वचनमब्रवीत्। अवमानः प्रयुक्तोऽयं त्वया मम भुजङ्गमे!। समीपे ते न वत्स्यामि गमिष्यामि यथागतम्। शक्तिरस्ति न वामोरु! मयि सुप्ते विभावसोः। अस्तं गन्तुं यथाकालमिति मे हृदि वर्त्तते। न वाऽप्यवमतस्येह वासो रोचेत कस्यचित्। किं पुनर्द्धर्मशीलस्य मम वा मद्विधस्य वा। एवमुक्ता जरत्कारुर्भर्त्रा हृदयकम्पनम्। अब्रवीद्भगिनी तत्र वासुकेः सन्निवेशने। नावमानात्कृतवती तवाहं विप्रबोधनम्। धर्म्मलोपो न ते विप्र! स्यादित्येतन्मया कृतम्। उवाच भार्यामित्युक्तो जरत्कारुर्म्महातपाः।